

Nr 121.

Av herr **Ekman, Carl Gustaf**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst.*

I proposition nr 129 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, enligt närmare i propositionen angivna grunder, för beredande under år 1917 av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst:

dels å extra stat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag, med viss fördelning på de olika huvudtitlarna, kronor 10,685,000;

dels vidtagna vissa ändringar i postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars, statens vattenfallsverks och statens domäners stater för 1918;

dels medgiva att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1917 förskjutas av tillgängliga medel;

dels godkänna ovan nämnda allmänna grunder för krigstidstilläggen och krigstidshjälpens utgående.

Sistnämnda grunder, enligt vilka, efter Kungl. Maj:ts förslag, här åsyftade existensbidrag för statsanställda skulle utgå, bestå väsentligen i stadganden om att befattningshavare å sina kontanta förmåner skulle äga uppbära ett tillägg å 15 procent, kallat krigstidstillägg, dock uppåt så begränsat, att högsta utgående bidrag uppgår till sexhundra (600) kronor. Sådant lönetillägg skulle tillkomma endast den, vars från en eller flera befattningar i statstjänst härflytande inkomst tillhoppa med krigstidstillägget icke överstiger niotusensexhundra (9,600) kronor för år räknat. Härtill skulle för befattningshavare med försörjningsplikt mot barn under 15 års ålder tillkomma ett bidrag per barn — upp till för 5 sådana — stort 50, 40 eller 30 kronor, beroende på befattningshavarens inkomstbelopp enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Det förstnämnda beloppet, 50 kronor, avser sålunda befatt-

ningshavare med högst 1,000 kronors beräknad inkomst, det andra, 40 kronor, sådana med 1,000—2,000 kronors inkomst och det sistnämnda sådana med mellan 2,000—3,000 kronors inkomst.

Vid bedömandet av, huruvida Kungl. Maj:ts förslag såväl i fråga om i vilka fall bidrag böra utgå som beträffande den inbördes fördelningen dem emellan kan anses vara lämpligt avvägt, så göra sig naturligen divergerande meningar gällande. Så har undertecknad icke kunnat undgå att finna, att åtskilliga befogade erinringar däremot kunna göras. Å ena sidan synas nämligen de åt de lägre avlönade befattningshavarna med stora familjer avsedda bidragen bli för knappt tillmätta, under det att å andra sidan krigstidstillägg torde komma att utgå till lönekategorier, som därav icke torde kunna sägas vara oundgängligen i behov.

Kungl. Maj:ts proposition är i allt väsentligt grundad på ett förslag av löneregleringskommittén. I detta yttrar kommittén bland annat att »dyrtidens tryck otvivelaktigt gör sig starkare gällande för befattningshavare med låg avlöning än för de högre avlönade» samt att »dylik hjälp även denna gång bör i första rummet beredas befattningshavare med jämförelsevis låga inkomster och försörjningsplikt mot minderåriga barn». Dessa uttalanden uttrycka otvivelaktigt en fullt riktig uppfattning. Men man torde knappast kunna erkänna, att detta åskådnings sätt fått en konsekvent tillämpning i kommitténs förslag. Enligt detta skulle nämligen, för att ta ett par exempel en befattningshavare med 1,200 kronors inkomst och 5 barn få sammanlagt i krigstidshjälp och krigstidstillägg 380 kronor, under det att en befattningshavare med avlöningsförmåner upp till 9,000 kronor erhåller, oberoende av om han har försörjningsplikt mot annan än sig själv, en krigstidshjälp å 600 kronor.

Det huvudskäl, som kommittén anfört för sin fördelning av dyrtidsbidragen är, att de icke få avvägas så, att de föregripa en framtida lönereglering. Detta må vara riktigt. Men därav följer väl icke, att trots detta statens ingripande de lägst avlönade nu under dyrtiden skola kvarlämnas *under* existensminimum. Och detta så mycket mindre som man har all anledning att ställa sig skeptisk mot en sådan snar prisförändring till ett bättre, att en lönereglering för dessa befattningshavare kan tänkas få svårigheter av ett mera effektivt ingripande till de svagast ställdas förmån.

En reservant i löneregleringskommittén har framlagt ett förslag om andra beräkningsgrunder, närmast gående ut på bidrag i form av fixerade belopp utan direkt anknytning till löneinkomsten. Men även detta förslag har givna brister. Som den mest i ögonen fallande bland

dessa framstår, att det icke tar hänsyn till omfattningen av befattningshavares försörjningsplikt utan ger en gift men barnlös sådan samma dyrtidshjälp som en med många barn. Dessutom har reservanten, trots att han i sin motivering anmärker mot kommittémajoriteten, att den utdelar hjälpen så »att den blir störst däruppe och minst därnere», själv gjort sig skyldig till samma förfaringssätt.

Emot reservantens förslag om fixerade belopp anmärker departementschefen bl. a. »att därigenom arbetet med understödsbeloppens utbetalande skulle väsentligen försvåras, enär i *alla* förekommande fall hänsyn skulle tagas till befattningshavarnes taxering». Detta fel torde dock kunna sägas bli en förtjänst, om man nämligen som undertecknad anser att dyrtidshjälp icke bör utgå till befattningshavare, vilka på annat sätt äga inkomst, som höjer dem över viss maximigräns, lika med det lönebelopp, över vilket dyrtidsbidrag icke anses böra utgå. Lika naturligt som det är, att lön för innehavd tjänst icke kan ställas olika för innehavare i olika förmögenhetsställning, lika självgivet förefaller det vara, att ett av abnorma förhållanden framkallat bidrag i syfte att hålla nöd och umbäranden borta icke skäligen bör utgå till personer, som besitta andra kanske mycket stora inkomster utöver sina löneförmåner. Samma skäl som tala för att inkomsttaxeringen är avgörande för huruvida krigstidshjälp skall utgå eller icke hava, synes det, full giltighet även då det gäller, om statsbidrag i någon form bör utgå eller ej.

Man synes kunna uppnå ett mera rättvist och lämpligare avvägt beslut om man, med utgångspunkt från reservantens inom lönerogleringskommitténs förslag om fixerade bidragsbelopp, kompletterar detta med särskilda bidrag till befattningshavare, försörjningsskyldiga till barn. I detta fall synas då de förstnämnda beloppen böra avvägas så, att anledning icke föreligger att begränsa bidragsrätten för barn till befattningshavare med 3,000 kronors inkomst. Sistnämnda rätt synes därvid böra utgå för alla med över 2,000 kronors skattetaxerad inkomst i enlighet med det i propositionen angivna förslaget för gruppen 2,000—3,000 kronor.

Såsom huvudstadganden i enlighet med ovanstående synas grunderna för här åsyftade bidrag böra upptaga bestämmelser därom:

1) att ett fixerat bidragsbelopp utgår till befattningshavare med: för ogifta exempelvis 250 kronor och för gifta eller för änking med barn under 15 år 350 kronor, vartill kommer försörjningsbidrag för barn enligt Kungl. Maj:ts förslag om krigstidshjälp, dock med den ändring att 3,000-kronors-gränsen uppåt bortfaller;

2) att dylika bidrag av ena eller andra slaget utgå endast till den, som för år 1916 ägde en avlöning av statsmedel, vilken, detta dyrtidsbidrag medräknat, icke överstiger 6,500 kronor och som, enligt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1917 äger rum, icke har att erlägga dylik skatt för ett beräknat belopp överstigande samma summa.

Naturligtvis tarvas för ett bifall till detta förslag åtskilliga beräkningar och undersökningar. Men dessa torde icke kunna påräknas från den enskilde motionärens sida, och detta så mycket mindre, som något material i sådan riktning icke förefinnes i propositionen. Det torde väl dock kunna antagas att vederbörande utskott skall låta sig angeläget vara att för frågans allsidiga bedömande förskaffa sig — i den mån det finner de givna uppslagen förtjäna avseende — de utredningar, som därför befinnas erforderliga.

Givet är, att samma syfte, som motiverat framläggandet av förestående förslag, kan uppnås på andra vägar, exempelvis genom att låta det procenttillägg, som i propositionen beräknas såsom krigstidstillägg, börja med en högre procent och sedan utgå efter en glidande eller med vissa avbrott degressivt reglerad skala. Men då den vägen synes i olika avseenden lämna rum för mera befogade anmärkningar än det ovan antydda förslaget, har jag föredragit det senare, vilket icke utesluter, att utskottet med sin större överblick över ämnet kan därutinnan tänkas komma till ett annat resultat, vilket jag i så fall skall med nöje biträda.

Att i motionen formellt inarbeta dessa anvisningar i ett mot propositionens svarande förslag till grunder har undertecknad ansett vara förspild möda. Detta torde för övrigt endast med fördel kunna ske inom utskottet, sedan såväl själva huvudpunkterna som behovet av kompletterande stadganden blivit övervägda och i sak närmare preciserade.

Under hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 129, att i grunderna för krigstidstillägg och krigstidshjälp vidtagas ändringar i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna önskningsmål, samt att i propositionen i övrigt vidtaga de jämkningar, som av ett bifall därtill bleve en följd.

Stockholm den 5 april 1917.

Carl G. Ekman.